

Nová energetika

Policy paper č. 6 / 2023

Energetická strategie ČR

Při urychlení transformace je třeba jasně definovat cíle a horizonty. S prioritním zaměřením na elektroenergetiku je naším **cílem** zajistit **bezpečnost dodávek** a v delším horizontu dosáhnout co **nejnižší ceny** při splnění cílů v oblasti **udržitelnosti** a **dekarbonizace**.

V tomto dokumentu identifikujeme klíčové výzvy a představujeme řešení vzešlá z odborné diskuse. Vzhledem k cílům, dostupným technologiím a stavu české elektroenergetiky můžeme identifikovat tři časová období, která představují rozdílné problémy. Jedná se o

1. do roku 2030
2. období 2030–2040
3. po roce 2040

Identifikované výzvy a navržená konkrétní řešení období teď detailně představíme.

1. Horizont do roku 2030

Problém: Nepřipravenost na ztrátu konkurenceschopnosti uhlí.

Doporučení: Vycházet z dnešní tržní situace a v nejkratším možném horizontu uvést schéma, které podpoří vznik potřebných flexibilních zdrojů (mechanismem kapacitních plateb a podobě). Jde o paroplynové elektrárny s budoucí konverzí na využití vodíku. Provázanost s vývojem v teplárenství zajistí část kapacity. Cílem musí být vznik potřebné kapacity v horizontu jednotek let.

Problém: Nedostatečný rozvoj obnovitelných zdrojů energie (OZE).

Doporučení: Vyšší důraz na vznik zdrojů s vyšší kapacitou a efektivitou (včetně stabilních programů podpory, například tzv. kontrakty na rozdíl (contract for difference, CFD), co nejrychlejší vznik funkčních akceleračních zón pro výstavbu větších obnovitelných zdrojů.

Problém: Riziko nedostatečnosti sítě a nepřipojitelnosti části efektivních OZE.

Doporučení: Na nejvyšší politické úrovni vyjednat větší propojení se severem Německa, aby byla zajištěna vyšší bezpečnost a levnější dodávky energie. Další prioritou je připojitelnost nových zdrojů energie nejefektivnější cestou, včetně kombinace úložišť a posílení sítě (vytvoření mechanismu ve vztahu k distribuci).

Problém: Riziko vysokých cen.

Doporučení: Usilovat o pokles ceny silové elektřiny (za dnešní tržní situace) pod hodnotu 100 eur za 1 MWh v horizontu několika let (trh, base load). Kroky ke snížení cen či omezení jejich růstu v dalších složkách elektřiny mohou být distribuce prostřednictvím efektivní regulace monopolu, systémové služby spojené s rychlým umožněním služby úložišť.

Problém: Nedostatečný důraz na úspory a „samozásobení“.

Doporučení: Rozšířit podporu nejefektivnějších úspor a doplnit instrumenty u domácností o úvěry na efektivní vybavení a auta (viz druhá část tohoto policy paperu), u podniků doplnit dnešní programy o krátkodobě využívané „superodpisy“ pro investice do energetické efektivity a OZE k vlastní spotřebě (superodpis umožní daňový odpis ve výši 120% investice a rychlejší dobu odpisu). Předložený Národní energetický a klimatický plán (NEKP) jasně dokládá, že v oblasti úspory energií nemáme funkční plán pro dosažení dohodnutých cílů.

Problém: Nepřipravenost na vodíkovou ekonomiku.

Doporučení: Urychleně připravit funkční a konkrétní plán, který podpoří odsouhlasené cíle v oblasti vodíku do roku 2030 (podíl čistého vodíku na spotřebě).

Problém: Riziko špatné prioritizace kroků.

Doporučení: Alternativa rozšíření jaderných zdrojů nesouvisí s diskutovanou tematikou. Možnost změny vlastnických podílů u jaderných zdrojů, jež je potřebná pro transformaci energetiky, není v daném časovém horizontu proveditelná. Jasně převládá názor, že zestátnění části firmy ČEZ není součástí řešení nastoleného problému, ale naopak nový problém vytvoří.

2. Horizont 2030–2040

Problém: Neexistující plán pro zavádění vodíkové ekonomiky.

Doporučení: Již před tímto horizontem realizovat kroky, které umožní splnění cíle EU a poté klást důraz na nahrazení fosilních paliv čistým vodíkem. Vzhledem k omezené schopnosti vytvořit funkční plán může být alternativa „zapojení se“ do plánů, které připravují některé okolní země, kde se plánuje akcelerace vodíkové ekonomiky (Německo).

Problém: Riziko špatné prioritizace kroků.

Doporučení: Předpoklad zavedení malých modulárních reaktorů (SMR) v tomto období je příliš optimistický. Jedná se toliko o možnost, která musí být podložena (dnes neexistujícími) fungujícími instalacemi a jasnou ekonomickou rozvahou. Mnoho dosavadních dat naznačuje významné riziko v oblasti ekonomiky této technologie. Proto musí existovat alternativní varianta zajištění zdrojové dostatečnosti.

Problém: Podcenění nejistoty rozhodování.

Doporučení: ČR systematicky pracuje s některými předpoklady, které se nenaplní. Zejména v oblasti odhadů celkové spotřeby energií je třeba neustále, výhledy revidovat a snížit tak riziko špatných rozhodnutí.

3. Horizont 2040 a dál

Problém: Podcenění nejistoty rozhodování.

Doporučení: Doporučujeme pečlivě sledovat a realisticky přistupovat k odhadům nákladů na výrobu energie z různých zdrojů, známých jako Levelized Cost of Electricity/Energy (LCOE). LCOE zahrnuje všechny náklady spojené s výstavbou a provozem elektrárny. Nesprávné odhady totiž mohou vést k zbytečně vysokým společenským výdajům na energii. Je důležité průběžně aktualizovat naše informace a plány, abychom se vyhnuli vystavení naší ekonomiky, občanů a podniků vyšším energetickým nákladům, než je absolutně nezbytné, a zároveň podporovali snahy o dekarbonizaci a zajištění energetické bezpečnosti.

Problém: Příliš jednostranný pohled na tento horizont a riziko špatných rozhodnutí.

Doporučení: Rozšíření jaderné kapacity představuje jednu možnost vývoje energetiky, ale ta musí být posuzována v ekonomickém kontextu, tedy nikoliv jako jediná možnost.

Problém: Nerespektování vývoje, který horizontu bude předcházet.

Doporučení: ČR musí transformovat svou energetiku na bezpečnou, udržitelnou a cenově konkurenceschopnou již v horizontu několika let, tedy jistě do konce dekády. V průběhu další dekády ji bude transformovat ve směru od fosilního paliva (zemního plynu) k vodíku. Stejně jako další země nejen v Evropě. A tím vytvoříme funkční energetiku pro další dekádu. Mezitím bude třeba neustále revidovat předpoklady o poptávce po energii.

Koncept úvah o potřebě investic pro polovinu tohoto století nesmí vycházet z dnešního stavu energetiky, ale z odhadovaného stavu po provedení těchto dvou transformací. Bez jejich pochopení a analyzování není možné kompetentně uvažovat o energetice pro přechod do 2. poloviny 21. století.

Nová energetika a elektromobilita v obcích a městech ČR

Energetický sektor a doprava v českých městech a obcích stojí před řadou výzev, zejména v kontextu nezbytné dekarbonizace, nástupu decentralizované a komunitní energetiky a elektromobility. Pro dosažení udržitelné energetické a dopravní infrastruktury je nezbytné provádět průběžné revize a aktualizace politik. Nabízíme pohled na čtyři současné výzvy a navrhujeme jejich konkrétní řešení.

1. Decentralizovaná, obnovitelná a komunitní energetika:

Problém: Aktuální nastavení dotačního titulu Státního fondu životního prostředí (SFŽP) a obnovitelných zdrojů energie (RES+) není optimální pro podporu komunitní energetiky.

Doporučení: Provést revizi dotačního programu tak, aby maximální množství vyrobené energie mohlo být poskytnuto ke komunitním účelům a nebylo alokováno jen na odběrné místo. Provéřít možnost retroaktivní aplikace této změny na již schválené dotační programy.

Problém: Nedostatek efektivity, transparentnosti a flexibility v připojování zdrojů k distribučním sítím.

Doporučení: Přimět distributory k důslednějším kontrolám smluv o připojení a zavedení opakovaného zpoplatnění rezervace. Zavést jednotné kontaktní místo pro žádost o rezervovaný příkon (pro celou ČR). Sjednotit podmínky distributorů pro připojování OZE. Tlak na efektivní (nejen posílením sítě, alternativně například akumulací) zvýšení kapacity tam, kde nestačí.

Problém: Fotovoltaické elektrárny (FVE) do 100 kW nejsou v současné době řízeny optimálně s ohledem na stav sítě.

Doporučení: Změnit topologii řízení FVE tak, aby se zamezilo přetokům z výroby do distribuční sítě, aniž by bylo nutné odstavit tento zdroj.

Problém: V kontextu EU nestandardní a celkově neefektivní metodika měření elektřiny.

Doporučení: Zasazení se o změnu fakturačního měření z fázového na součtové a revidovat vyhlášku č. 82/2011 Sb.

2. Doprava ve městech

Problém: nedostatek dobíjecích stanic v městských oblastech zejména v kontextu očekávaného růstu podílu bateriových elektrických vozidel (BEV).

Doporučení: Zavést strategii (zvážit závaznost pro strategii) pro rychlé rozšíření sítě nabíjecích stanic v obcích a městech s důrazem na veřejná parkoviště, ulice s možností parkování, nákupní centra a dopravní uzly.

Problém: Zbytečně vysoké náklady spojené s instalací nabíječek např. na nedávno rekonstruovaných ulicích, kde lze očekávat poptávku po dobíjecích stanicích.

Doporučení: Zvážit vydání vyhlášky pro obce, která by při rekonstrukci ulic s možností parkování zaváděla povinnost připravit určité procento stání s nabíjecí stanicí, alternativně alespoň s podílem technické přípravy pro budoucí instalaci nabíječek.

Problém: Neintegrováná technologie umožňující BEV nejen přijímat energii z elektrické sítě, ale také vracet ji zpět.

Doporučení: Vypracovat koncepci pro integraci technologie Vehicle to Grid (V2G) do stávající energetické infrastruktury a podpořit výzkum a vývoj v tomto směru.

Problém: Zvyšující se provoz ve větších městech a nedostatek politické odvahy provoz omezit vedou ke snížení kvality ovzduší a života obyvatel.

Doporučení: Implementovat strategii měst krátkých vzdáleností. Zahrnovat urbanistické plány podporující chůzi, cyklistiku a dostupnost veřejné dopravy. Vytvářet i na úkor podpory individuální autodopravy více veřejných prostorů a zelených zón. Podpora bezemisních vozidel zejména tam, kde je zatížení emisemi vysoké.

3. Doporučení pro inovace a podporu změn v osobní dopravě

Nabízet bezúročné úvěry až 100 000 Kč na nákup nízkoemisních/bezemisních vozidel, v případě nákupu i staršího BEV s bonusy za výměnu starého auta a řádné splácení úvěru.

Zavést koncepci podpory výměny tradičních taxi vozidel pro obsluhu hustě obydlených oblastí za elektrická do roku 2028 a zajištění dostatku dobíjecích stanic v městských oblastech.

4. Doporučení pro podporu občanů v energetické transformaci

Iniciovat vznik jednoduchého, administrativně snadno dostupného produktu (finančního nástroje), který umožní další části společnosti investice zejména do úspor energie dle jejich rozhodnutí. Možné konkrétní řešení je bezúročný úvěr až 50 000 Kč na energeticky úsporné spotřebiče/přístroje pro domácnosti (třídy A) s 5letou splatností, s určitými kritérii a omezeními.

Tento policy paper je kolektivním výstupem, který vznikl na základě programové konference TOP 09 nazvané „Aktuální výzvy v oblasti životního prostředí, klimatu a energetiky“, která se konala s podporou TOPAZ a nadace Konrada Adenauera dne 21. října 2023 v Praze. Obsah připravil Luděk Niedermayer, garant tematického okruhu Evropská politika, a Lukáš Řádek, garant tematického okruhu Životní prostředí a energetika.

Editorkou publikační řady je Lucie Tungul.

Policy paper je v elektronické podobě dostupný na
<https://www.thinktopaz.cz/publikujeme/>